

ERDOĞAN TOPRAK

HAFTALIK DEĞERLENDİRME

RAPORU

20 MAYIS 2019

TÜRKİYE VE DÜNYA GÜNDEMİ

20 MAYIS 2019

İÇ POLİTİKA

1. YSK, seçimlerin yenilenmesine ilişkin gerekçeli kararını nihayet bugün açıklayacak!

DIŞ POLİTİKA

2. Doğu Akdeniz'de giderek ısınan süreç, ülkemiz aleyhine geliyor!
3. Arab Weekly: Türkiye'nin Kıbrıs sularındaki doğal gaz sondajı çalışmaları olası bir sıcak çatışmaya zemin hazırlayacak.
4. İdlib'de son durum: Suriye ordusu saldırılarını, Rusya ise hava taarruzlarını arttırdı!
5. Türkiye-Sudan ilişkilerindeki belirsizlik giderek büyüyor.
6. Haşimi, el Beşir Kardeşler ve İhvan'ın önde gelen isimlerinin Türkiye'de faaliyetlerini sürdürmesi uluslararası alanda ilişkilerimizi zedeliyor!
7. Dünya enerji piyasaları ve petrol ticareti açısından en kritik stratejik bölge olan Hürmüz Boğazı'nda gerginlikler tırmanıyor!

EKONOMİ

8. Ekonomide topyekûn çöküş artık hiçbir şekilde gizlenemiyor!
9. Ekonominin denetleyici-düzenleyici ve özerk kurulları yoğun baskı altında!
10. İlk dört aylık bütçe açığı, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 135 arttı!
11. Vergi gelirleri düşüyor!
12. İşsizlik yükseliyor. Türkiye, tarihinin en büyük işsizlik sorunuyla karşı karşıya!
13. Yerel seçim sürecinde kamu istihdamı 165 bin kişilik artış göstermiş!
14. İŞKUR, bir süredir ara verdiği kayıtlı işsiz sayısı ve işsizlik maaşı başvurularıyla ilgili verileri yeniden yayınlamaya başladı.
15. TL'ye güvensizlik ve dövize yönelme eğilimi hız kesmeden sürüyor!

1. YSK'nın İBB Başkanlık seçimiyle ilgili verdiği iptal ve yenileme kararının üzerinden 2 haftalık süre geçti! Buna karşın hâlâ gerekçeli kararın açıklanmamış olması, yapılan adaletsizliğe hukuki bir kılıf arama çabasıdır!

Dünya metropolü bir kentte seçimi iptal ederek sandıkta oluşan iradeyi hukuken sakatlayan bir karara imza atan YSK, aradan geçen iki haftada yazamadığı gerekçe için baştan sona hukuksuz kararına hukuki bir kılıf bulma çabası içindedir. Her türlü hukuki gerekçenin yetersiz ve geçersiz kalacağı bu karara bulunacak hiçbir gerekçe akıl ve vicdanlarda kabul görmeyecektir. YSK, sandık kurulu başkan ve yardımcılılarıyla, bu kişilerin aileleri, akrabaları, yakınlarıyla ilgili iddia ve belgelerin yanı sıra, kısıtlı, engelli vb. seçmenlerle ilgili verileri ve belgeleri yasalara aykırı şekilde temin ederek, delil olarak sunan AK Parti'nin bu başvurusunu "olağan" kabul edip, iptal kararına bağlayarak, ülkemizde çok tehlikeli bir yolu açmıştır. Kararları kesin olan ve itiraz imkânı bulunmayan bir "yüksek yargı kurumu" ve bu kurulun üyesi yüksek yargıçlar olarak, toplumsal ve bireysel hayatı alt üst edecek bir emsal karar oluşturmuştur. (Gerekçeli kararın bugün açıklanması bekleniyor!)

2. Doğu Akdeniz'de giderek ısınan süreç, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Birleşmiş Milletler'e gönderdiği mektuba rağmen ülkemiz aleyhine geliyor!

Doğu Akdeniz'de doğal gaz arama ve sondaj çalışmaları nedeniyle Türkiye ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), Yunanistan, İsrail arasında tırmanan gerilimin ABD ve AB'nin Türkiye'yi dışlayan tarafta yer almalarıyla boyutlanan süreci Arap ülkeleri tarafından da dikkatle izleniyor. GKRY ve İsrail ile Doğu Akdeniz'de doğal gaz-enerji işbirliği oluşumunda yer alan, anlaşmalar imzalayan Mısır da anlaşmazlığın tarafı olarak son dönemde Türkiye aleyhine sesini yükseltmeye başladı. Türkiye'nin, General Sisi tarafından devrilen Müslüman Kardeşler mensubu eski Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'ye desteği nedeniyle siyasi ve diplomatik olarak 2013'ten bu yana kesilmiş durumdaki Türkiye-Mısır ilişkileri gerilimin tırmandığı bir aşamaya geçti. Türkiye'nin tek başına kaldığı Doğu Akdeniz krizinin askeri bir çatışmaya dönüşmesi ihtimalinin ve bir enerji savaşı yaşanması olasılığının artması ABD ve AB'yi de harekete geçirdi.

Türkiye'nin bölgedeki yegâne yakın dost ülkesi konumundaki Katar, GKRY münhasır ekonomik bölgesinde ABD'li Exxon-Mobile ile birlikte ruhsat aldığı sondaj bölgesinde bulunan en yüksek doğal gaz rezervleri nedeniyle ABD tarafında yer alıyor.

3. Arap dünyasının TIME'ı olarak nitelendirilen saygın ve etkin medya organı Londra merkezli Arab Weekly, Doğu Akdeniz Krizi nedeniyle sürecin bir Türkiye-Mısır savaşına dönüşebileceği yorumunda bulundu!

Arab Weekly'de yayınlanan iki makalede yer verilen iddialara göre, Türkiye'nin Kıbrıs sularındaki doğal gaz sondajı çalışmaları hem Türkiye'nin ekonomisini daha zora sokacak hem de olası bir sıcak çatışmaya zemin hazırlayacak. Türkiye'nin bölgeye sondaj ve savaş gemileri göndermesiyle gerginliğin tırmandığı ve suların ısındığı kaydedilen yorumlarda ABD, Avrupa Birliği, Yunanistan, Kıbrıs, Rusya, Mısır ve diğer bölge ve dünya ülkelerinin Türkiye'ye "egemen bir devletin karasularını ihlal ettiği için tepki gösterdiği, şiddetle eleştirdiği, Ankara'nın yurtiçi ve yurtdışında yaşadığı zorlukların ve yalnızlığının arttığı" vurgulanıyor. Türkiye'de ağır bir ekonomik krizin yaşandığı, Türk Lirası'nın hızla değer yitirdiği belirtilerek bir yılda geri ödenmesi gereken 18 milyar dolar tutarındaki kısa vadeli özel sektör döviz borcunun çoğu şirketi iflasa sürükleyeceği öne sürülüyor. Türkiye'nin izlediği dış politika Doğu Akdeniz'deki enerji tartışmalarını karmaşık bir hale getirip bölgede "istenmeyen bir ortak" konumunda görüldüğü savunuluyor. Mısır'ın Kıbrıs'taki sondaj konusunda Türkiye'ye karşı sert bir uyarı mesajı yayınladığına dikkat çekilen analizde Mısır Dışişleri Bakanlığı'nın açıklamasında, "Türkiye'nin Kıbrıs'ın batı kıyılarında sondaj yapmayı planlamasının endişe ile karşılandığı, bunun Doğu Akdeniz'deki istikrara olumsuz etkileri olacağı" belirtilerek Mısır'ın her türlü önlemi alma konusunda kararlı olduğunun dile getirildiği anımsatıldı. Türkiye'nin Kıbrıs'ta sondaj planlarının Mısır'ın bölgedeki ekonomik çıkarlarını önemli ölçüde tehdit edeceği, Kahire'nin bunu kabul etmesinin söz konusu olmayacağı kaydedilerek, Türkiye'nin hamlelerinin bölgeyi istikrarsızlaştırdığı, çatışmalara zemin hazırladığı, bölge sularında uluslararası hukuk açısından Türkiye'nin sondaj yapmasının yasal bir zemininin olmadığı savunuluyor.

4. Son günlerde İdlib'in etrafındaki ateş çemberi daralmaya başladı. İdlib'deki gelişmeler Türkiye'nin güvenliği, mülteci akını ve cihatçı terör açısından hayati derecede önem kazanmıştır.

İdlib'de Suriye ordusu saldırılarını Rusya ise hava taarruzlarını artırdı. Operasyonların Soçi Mutabakatı çerçevesinde oluşturulan ve Türkiye'nin Rusya'ya taahhüt ettiği 15-20 km derinliğindeki tampon bölge üzerinde yoğunlaşması ve TSK'nın konuşlandığı gözlem noktalarına çok yakın atışların yapılması farklı senaryoların devrede olduğunu gösteriyor. İktidar, Putin ve Trump arasında sıkıştı! ABD'nin S-400 ekseninde yaptırım ve ambargo tehditleri, Putin-Esad ikilisinin ise İdlib'e yönelik sabırlarının taşıdığı baskısı söz konusu! ABD'nin çekilme planından vazgeçtiğine yönelik işaretler artarken, aksine bölgede güçlerini artırması gündeme geldi. Rusya, Soçi Mutabakatı'nda taahhütlerini tutamayan Türkiye'yi zorlamak için İdlib'e harekâtın ilk aşamasını başlattı. İdlib harekâtını engelleyemeyeceğini gören hükümet, Rusya ve Şam'ın saldırılarına ses çıkartamadı. İdlib'de her türlü sorumluluğu üstlenip ağır taahhütler altına giren hükümet, harekât ve sonrasında yaşanacak gelişmelerin en ağır bedelini ödeme ya da Türkiye'ye ödetme seçeneği ile karşı karşıya!

5. Sudan'da gerçekleştirilen darbeden sonra oluşan yeni yönetim konseyi Mısır ve Suudi Arabistan'ın etkisi ve talepleri doğrultusunda hareket ederken, Türkiye-Sudan ilişkilerindeki belirsizlik giderek büyüyor!

Sudan'da, ülkeyi 30 yıl boyunca yöneten Ömer Hasan el Beşir'in 11 Nisan'da askeri bir darbe sonucu devrilmesi ile gözler, Türk-Sudan ilişkilerinin nasıl bir yön alacağına çevrilmişti. Bu yönün ne olacağı yeni askeri yönetim konseyinin yaptığı açıklamalar ve Türkiye'den ülkeyi terk etmesi çağrısıyla açığa çıktı. Sudan'da el Beşir yönetimiyle yürütülen yakın ilişkiler, Libya'da İslamcı Trablus yönetimine ve Gazze'de Hamas'a verilen desteklerle birlikte Erdoğan hükümetinin Türkiye'nin Arap dünyasındaki en büyük rakibi olarak gördüğü Mısır'ı kuşatma stratejisinin önemli ayaklarından birini oluşturuyordu. Askeri konsey yönetimi özellikle Mısır'ın baskısıyla Türkiye'ye 26 Mayıs'a kadar Sevakin adasını terk etme, Sudan'daki askeri varlığını sona erdirme yönünde ultimatoma verdi. Mısır yönetimleri Sudan'ı ülkenin tarihi uzantısı olarak görüyor. O nedenle Sudan'ı kontrol etmek gelmiş geçmiş tüm Mısır hükümetleri için önemli oldu.

Askeri Konsey Başkanının Savakin Adası anlaşmasını hedef alarak Türkiye'den 26 Mayıs'a kadar adayı terk etmesini ve askeri varlığını çekmesini istemesi, yeni yönetimin Mısır-Suudi Arabistan-BAE eksenine doğru geçiş yaptığının önemli bir işareti ve Türkiye Afrika'daki önemli bir mevzisini kaybetmek üzere!

6. Tarık Haşimi'den sonra Ömer el Beşir'in kardeşinin de Türkiye'nin himayesine girmesi, İhvan'ın önde gelen isimlerinin Türkiye'de faaliyetlerini sürdürmesi uluslararası alanda ilişkilerimizi etkileyecek gelişmeler.

Türkiye Irak ilişkilerini uzun süredir olumsuz etkileyen unsurların başında, Irak'taki cihatçı terör saldırılarından sorumlu tutuklanarak, gıyabında yargılanıp, idama mahkûm edilen eski Cumhurbaşkanı Yardımcısı Tarık el Haşimi geliyordu. 2013'teki Mısır olayları ve ayaklanmalar sonrasında General Sisi'nin darbesiyle devirdiği Mısır Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin üyesi olduğu Müslüman Kardeşlerin önemli isimleri de Türkiye'ye sığınmış halde ve faaliyetlerini ülkemizde sürdürüyor. Bu da Mısır ile ilişkilerimizin tümüyle kesilmesinde önemli bir etken. Son olarak Sudan'da gerçekleştirilen darbe ile devrilen 30 yıllık darbe yönetiminin başkanı Ömer el Beşir'in kardeşleri ve Beşir yönetimine yakın bazı önemli isimlerin de Türkiye'de oldukları açıklandı. Darbe sonrasında evinde yapılan aramada tahıl çuvalları içerisinde 130 milyon dolar nakit para bulunan yoksul Sudan'ın Devrik Başkanının kardeşi Abbas el Beşir hakkında arama ve yakalama kararı çıkartan yeni Sudan yönetimi Abbas'ın İstanbul'da olduğunun öğrenildiğini duyurdu. Ayrıca Yeni Sudan yönetiminin rüşvet, yolsuzluk vb. suçlardan yakalama kararı çıkarttığı Sudan uyruklu başka kişilerin de Türkiye'de oldukları açıklandı. Ülkemizin isminin uluslararası düzeyde bu şekilde gündeme gelmesi üzücüdür. Türkiye ile Venezuela arasındaki altın ticareti ile ilgili iddialar, Venezuela'nın altınlarının illegal yollardan Türkiye'ye getirildiği yönünde ABD yönetiminin açıklamaları ve Türkiye'nin bu yüzden yaptırımlara maruz kalabileceğinin ifade edilmesi, hükümetin ise tüm bunlara suskun kalması normal bir durum değildir.

Bu yeni gelişmelerin Türkiye'yi, yasa dışı para transferleri, mafya liderleri, devrik liderlerin kara paralarının aklandığı ya da transfer edildiği, bunlara göz yumulduğu, bunları yapanların himaye gördüğü bir ülke konumuna sokulması kabul edilemez.

7. ABD'nin İran yaptırımlarını yürürlüğe koyması, iki ülke arasında gerginliğin tırmanması, Hürmüz Boğazı'nda askeri yığınak yapması bölgemizde yeni bir çatışma olasılığını arttırıyor!

Dünya enerji piyasaları ve petrol ticareti açısından en kritik stratejik bölge olan Hürmüz Boğazı'nda son bir haftada tırmanan gerginlikler, ABD-İran arasında askeri tansiyonu da yükseltti. İki Suudi tankerine İnsansız Hava Araçları ile gerçekleştirilen saldırıların yanı sıra Suudi Arabistan'daki bir rafineriye de saldırı gerçekleşmesinden İran'ı sorumlu tutan ABD, bölgeye askeri birlik sevkiyatını hızlandırdı. İran, saldırılarla ilgili suçlamaları reddediyor. ABD yönetimi ayrıca Körfez Bölgesi üzerinde uçan yolcu ve ticari uçakların, gerilimin arttığı bir ortamda "yanlış kimlik belirleme" riski altına girdiği uyarısında bulundu. ABD - İRAN gerginliğinin tırmanması, bölgemizi doğrudan etkileyecek gelişmeleri beraberinde getirebilir. Böyle bir çatışmayı tetiklemek için bir takım sabotajların, provokasyonların olacağını da öngörmek durumundayım. Körfez bölgesinde olası bir çatışma kısa sürede tüm bölgeyi, Suudi Arabistan'ı, İran ve Irak'ı, İsrail ve Lübnan'ı da içine alabilir.

8. Ekonomide topyekûn çöküş artık hiçbir şekilde gizlenemiyor! TOBB'un açıkladığı açılan-kapanan şirket verileri iflasların, işyeri kapanmalarının olağanüstü hız kazandığını tüm açıklığıyla gözler önüne seriyor.

Ekonomik krizin en somut göstergelerinden birisi olan, kapanan ve yeni kurulan işletmeler arasındaki makas ciddi bir şekilde açılıyor. Nisan'da yeni kurulan şirket sayısının geçen yılın aynı ayına göre yüzde 21 azaldığını, kapanan şirket sayısının ise yüzde 25 arttığını ortaya koyuyor. Nisan ayında bir önceki aya göre kurulan şirket sayısı yüzde 5,16 kurulan gerçek kişi ticari işletme sayısı yüzde 2,19 oranında azaldı. Nisan ayında önceki aya göre kapanan şirket sayısında yüzde 13,44 oranında artış yaşanırken, kapanan kooperatif sayısında da yüzde 5,66 artış gerçekleşti. 2019 yılı nisan ayında, 2018 yılı Nisan ayına göre kurulan şirket sayısı yüzde 20,85 kurulan kooperatif sayısı yüzde 10,28 gerçek kişilere ait yeni kurulan ticari işletme sayısı yüzde 53,07 oranında azaldı. 2019 yılının ilk dört ayında da bu tablo değişmedi. Geçen yılın aynı dönemine kıyasla kapanan şirket sayısında yüzde 5,41 artış yaşanırken, kapısına kilit vurulan gerçek kişilere ait ticari işletme sayısında ise yüzde 13,15 oranında artış gözlemlendi.

9. Ekonominin denetleyici-düzenleyici ve özerk kurulları son dönemde iyice baskı altında! Hükümetin atmaya hazırlandığı adımlar, müdahale ekonomisinin günlük işleyişin parçası haline geldiğini işaret ediyor!

'Yedek Akçe', 'İhtiyat Akçesi' ya da 'Yedek Rezerv' olarak tanımlanan uygulama, Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) öngördüğü, şirketler, tüzel kişi kuruluşlar için zorunlu bir uygulamadır. TTK, şirketlerin her yıl net kârlarının 20'de birinin zor ve olağanüstü hallerde kullanılmak, ya da şirketin geliştirilmesi vb. amaçlarla değerlendirilmek üzere "İhtiyat akçesi" olarak ayrılmasını ve bu paraların Devlet İç Borçlanma Senetlerine (DİBS) yatırılmasını zorunlu kılıyor. Yasa, bankacılık alanında faaliyet gösteren şirketler içinse yedek akçelerin dışında ayrıca yıllık kârın yüzde 5'inin, öngörülemez riskler, muhtemel zararlar karşılığı, ilave olarak ayrılmasını mecbur kılıyor. Kamu bankaları tamamıyla siyasi talimatlarla ve bankacılık teamülleri dışında iktidarın özel kasası konumuna getirilirken bağımsızlığı yasa ile güvence altına alınan MB'nin kasasına yönelik hamleler MB'nin bağımsızlığını tahrip ederken, uluslararası saygınlığını da tükenme noktasına getirdi. Erken kâr transferiyle dört ay önce gerçekleştirilen girişimin ardından şimdi de hükümet MB'nin olağanüstü hallerde kullanılması gereken yedek rezervlerine, göz dikmiş durumda. Bu konuda hazırlandığı kaydedilen bir yasa değişikliği ile TCMB'nin yedek rezervlerinin bütçeye aktarılması yolunun açılması hedeflenirken, ekonomi yönetiminden ve hükümetten bu yöndeki haberleri tekzip eden bir açıklama gelmedi. Kaldı ki, zaten rezervleri eksiye düşmüş, kamu bankaları üzerinden piyasalara döviz satarak seçime kadar TL'yi zoraki ayakta tutma şeklindeki talimatı yerine getirmeye çabalayan MB'nin, iktidarın bu adımına direnme gücü yok! Ocak ayındaki erken kâr aktarımı ve şimdi de yedek rezervlerin bütçeye aktarılması girişimiyle, dört ayda MB'nin kasasından 73,7 milyar TL'ye iktidar tarafından el konulmuş olacak. MB'ye ait ihtiyat akçesinin bütçeye devredilmesi, döviz kurları ve enflasyondaki yükselişi daha da tetikleyecektir. Aynı zamanda BDDK, SPK, RK gibi bağımsız olması gereken düzenleyici ve denetleyici kurumların yanı sıra bağımsızlığı yasa güvencesindeki MB'nin de siyasi kararlar, baskı ve talimatlarla yönetilmesinin yeni ve somut bir örneği olacaktır. Bugüne kadar hiçbir iktidarın aklından bile geçirmediği MB'nin yedek rezervlerine el konulması hazırlığı, kurumsal çöküşün son aşamasına geldiğini göstermektedir.

10. Nisan ayı bütçe gerçekleşmeleri sonrasında dört aylık bütçe açığı yüzde 135 artarken, yatırıma, istihdama, sosyal harcamalara ve tarımsal desteklere kaynak kalmadı!

2018 yılı Ocak-Nisan döneminde 23,2 milyar TL açık veren bütçe, 2019 yılı Ocak-Nisan döneminde 54,5 milyar TL açık verdi. Böylelikle ilk dört aylık bütçe açığı, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 135 artmış oldu. Hükümetin 2019 sonu bütçe açığı hedefinin 80,6 milyar TL olduğu düşünöldüğünde, hedefin yarısından fazlasının daha ilk 4 ayda aşılması 2019'un tamamında bütçe açığının 100 milyar TL'yi fazlasıyla aşabileceğı ihtimalini güçlendirdi. Seçim ve ekonomik daralmayı aşmak, ekonomiyi canlandırmak için konutta, beyaz eşyada, mobilyada KDV, ÖTV gibi vergilerden vazgeçilmesi, bütçenin vergi gelirlerini geriletirken, diğeryandan seçim kazanma hırsıyla hesapsızca yapılan harcamalar bütçenin içini boşalttı. Bütçe kalemlerine bakıldığında sadece Nisan ayında bir aylık açık 18,3 milyar TL olurken, personel giderlerinin geçen yılın dört ayındaki 64,5 milyardan 84,4 milyar TL'ye yükseldiğı yaklaşık 20 milyar TL arttığı görülüyor.

İşsizlik oranı artarken, kamunun personel alımlarının yüze 20'nin üzerinde artmış olması, kamuya seçim öncesi sınavsız, mülakatla yapılan personel alımlarının ciddi bir yansıması.

- 2018'in ilk dört ayında 1,8 milyar TL olan görev zararı, bu yılın aynı döneminde 500 milyon artışla 2,3 milyar TL'ye,
- Geçen yıl 1 milyar TL düzeyindeki Ziraat ve Halkbank'ın görev zararı toplamı bu yılın Ocak-Nisan döneminde yaklaşık yüzde 50 artışla 1 milyar 428 milyon TL'ye, yükseldi!
- Milyonlarca üreticiye, tarıma sağlanan destekler ise geçen yıl Ocak-Nisan döneminde 8,5 milyar iken bu yıl sadece 500 milyon liralık artışla ancak 9,3 milyar TL oldu.
- Yoksul, dar gelirli insanımıza aktarılan sosyal yardımlara harcanan para ise bu dönemde sadece 6 milyar TL düzeyindedir.

Yukarıdaki bütçe verileri, iktidarın kamunun bütçe kaynaklarını, kamu bankalarının kredi olanaklarını küçük bir kesime aktarırken oluşan milyarlarca liralık görev zararlarını, hazineye, halkın sırtına yıktığını buna karşılık milyonlarca çiftçi, üretici, yoksul ve dar gelirliye ayırdığı kaynaklardaki artışın düşük düzeylerde kaldığını sergilemektedir. Faiz harcamaları yüzde 63,6 artarken, bütçenin en önemli gelir kaynağı olan vergi gelirlerindeki artış bunun onda biri düzeyinde ve yalnızca yüzde 6,5 oranında gerçekleşmiş görünmektedir. Hepsinden daha vahim olan ise milyonlarca kişiye kaynak olmadığı gerekçesiyle para bulamadığını öne süren iktidar, sözde sürekli eleştirdiği, tepki gösterir gibi yaptığı faiz harcamaları içinse sadece bu yılın ilk dört ayında bütçeden 38,4 milyar TL'lik ödeme yapmıştır. Geçen yılın aynı döneminde bu tutar 25,3 milyar TL idi ve şimdi faize ödenen bütçe giderlerindeki gerçekleşen artış, geçen yıla kıyasla yüzde 63,6 düzeyindedir.

11. Vergi gelirleri düşüyor! Geçen yılın Ocak-Nisan döneminde 190 milyar TL olan vergi gelirleri toplamı, bu yılın aynı döneminde sadece 13 milyar TL artışla 203 milyar TL'dir.

KDV-ÖTV indirimleri, vergi gelirleri içinde en önemli kesimi oluşturan dolaylı vergilerde ciddi gerilemeler yarattı. görünmektedir. KDV gelirleri geçen yılın aynı dönemindeki 20,9 milyardan, 17,4 milyara düşerek yüzde 16,8, ÖTV gelirleri ise 44,4 milyar TL'den 40,9 milyar TL'ye inerek yüzde 7,8 oranında geriledi. ÖTV gelirlerinde en yüksek artış yüzde 30,4 oranıyla tütün ve sigarada, yüzde 25,3 oranıyla da alkollü içkilerde gerçekleşti. Diğer deyişle iktidarın bütçesini, vergi gelirlerini sigara ve içkiden alınan vergiler büyük ölçüde ayakta tutmaktadır. Motorlu taşıt ve otomobilden alınan KDV-ÖTV'deki düşüş yüzde 57,8, petrol, akaryakıt ve doğal gazda yüzde 8,7, dayanıklı tüketim mallarında yüzde 18,1'dir. İktidarın ekonomiyi canlandırmak amacıyla ve seçim öncesi süresini üç ay daha uzattığı beyaz eşya, mobilya, konut, otomobil vb. kalemlerdeki KDV-ÖTV indirimleri dolaylı vergi gelirlerinde sert ve keskin düşüslere neden olurken, beklendiği gibi satışlarda bir canlanma sağlayamamış görünmektedir. Yatırıma, üretime, istihdama, toplum refahına harcanması gereken bütçe kaynaklarının faize ayrılmasına, borç ve faiz tutarının kontrolsüz şekilde artmasına, ülkenin ve toplumun geleceğinin borç ve faiz ipoteği altına sokulmasına yol açmıştır.

12. Şubat 2019 İşsizlik ve İstihdam İstatistikleri Türkiye tarihinin en büyük işsizlik sorunuyla karşı karşıya olduğunu gösteriyor. İşsizlik oranının bir önceki aya göre aynı kalması manipülasyon endişelerini büyütüyor!

TÜİK'in 15 Mayıs'ta açıkladığı verilerle Türkiye genelinde 15 ve daha yukarı yaştaki işsiz sayısı 2019 yılı Şubat döneminde 4 milyon 730 bin kişi oldu. Bu işsiz sayısı, Cumhuriyet tarihi boyunca ulaşılan en yüksek sayı... TÜİK verileriyle işsizlik oranı yüzde 14,7 seviyesinde gerçekleşti. Aynı dönemde; tarım dışı işsizlik oranı 4,4 puanlık artış ile yüzde 16,9 olarak tahmin edildi. Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı 7,1 puanlık artış ile yüzde 26,1 olurken,15-64 yaş grubunda bu oran 4,1 puanlık artış ile yüzde 15 düzeyinde gerçekleşti. Tarım dışı işsizliğin yüzde 16,9, mevsim etkilerinden arındırılmış tarım dışı işsizliğin ise yüzde 15,8 düzeyinde olması, önümüzdeki dönemde resmi işsizlik oranının yüzde 16-18 düzeyine kadar yükselebileceğini ve işsizliğin kısa sürede çözümlenemez bir noktaya doğru ilerleyeceğinin işaretini veriyor. Bunun anlamı, önümüzdeki 2-3 yıl boyunca üretmeyen, yatırım yapılmayan, daralan bir ekonomik görünümünden kolayca çıkılamayacağı ve işsizliğin en iyimser öngörüyle bile yüzde 14-15'li seviyelerdeki seyrini gelecek 2-3 yıl boyunca koruması demektir.

İstihdam edilenlerin sayısı 2019 yılı Şubat döneminde, geçen yılın aynı dönemine göre 811 bin kişi azalarak 27 milyon 355 bin kişi, istihdam oranı ise 1,8 puanlık düşüşle yüzde 44,8 oldu.

Tarım sektöründe çalışanların sayısı 296 bin, tarım dışı sektörlerde çalışanların sayısı 514 bin kişi azaldı. İstihdam edilenlerin yüzde 17,1'i tarım, yüzde 19,7'si sanayi, yüzde 5,4'ü inşaat, yüzde 57,7'si ise hizmet sektöründe yer alıyor.

Geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında, tarım sektörünün istihdam edilenler içindeki payı 0,6 puan, sanayi sektörünün istihdam edilenler içindeki payı 0,3 puan, inşaat sektörünün payı 1,6 puan azalırken, hizmet sektörünün payı 2,4 puan arttı.

İşgücüne yeni katılanlar 2019 yılı Şubat döneminde geçen bir önceki yılın aynı dönemine göre 564 bin kişi artarak 32 milyon 84 bin kişi, işgücüne katılma oranı ise 0,3 puanlık artış ile yüzde 52,5 olarak gerçekleşti.

13. Bu yılın 1.dönemini oluşturan Ocak-Mart, geçen yılın 4. dönemini oluşturan Ekim-Kasım-Aralık arasında ve “tam da yerel seçim sürecinde” kamu istihdamı 165 bin kişilik artış göstermiş!

TÜİK'in Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'ndan derlediği verilere göre ise 2019 yılı I. döneminde toplam kamu istihdamı, 2018 yılının aynı dönemine göre yüzde 21,6 oranında artarak 4 milyon 517 bin kişi oldu. Bu artışta, daha önce kamu istihdamında yer almayan taşeronların kamu çalışanı statüsüne geçmesi etkili oldu. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın verileriyle 2019 yılının I. döneminde toplam kamu istihdamının 4 milyon 517 bin kişi olduğu ve geçen yılın aynı dönemine kıyasla yüzde 21,6 artış gerçekleştiği belirtiliyor. TÜİK'in açıkladığı 2018 yılının 4. dönemine baktığımızda üç ay önce toplam kamu istihdamının 4 milyon 352 bin kişi olduğu görülüyor. Dolayısıyla bu yılın 1.dönemini oluşturan Ocak-Mart arasında, geçen yılın 4. Dönemini oluşturan Ekim-Kasım-Aralık dönemine kıyasla ve “tam da yerel seçim sürecinde” kamu istihdamı 165 bin kişilik artış göstermiş! Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın verilerinde kamu istihdamındaki artışın hangi kurum ve kuruluşlarda yaşandığını irdelediğimizde, daha ilginç bir tablo ortaya çıkıyor. TÜİK'in verilerine göre, en büyük personel artışı Belediye İktisadi Teşekküllerinde (BİT) yaşandı. BİT olarak ifade edilen belediye şirketlerindeki işçi sayısı 2018'in sonunda 339 bin 717 kişiyken 2019'un Mart ayı itibariyle 454 bin 94 kişiye yükseldi. Yani 3 aylık yerel seçim döneminde, belediye şirketlerine 115 bin kişinin işe alındığı görülüyor. Belediyelerdeki memur sayısı da aynı dönemlerde 107 binden 116 bine yükselmiş. 9 bin kişi kadrolu personel olarak işe alınırken yine belediyelerde ve belediye şirketlerinde 3 bin kişi sözleşmeli memur, 3 bin kişi de geçici işçi statüsünde istihdam edilmeye başlanmış! Seçim döneminde kamu kurumlarında 165 bin kişi işe alınırken bunun 130 bini belediyelere ve belediye şirketlerine yerleştirilmiş. Kamudaki istihdam artışında seçim öncesi belediyeler çok önemli bir rol oynamış! Önümüzdeki süreçte büyük bölümü batık durumdaki bu şirketlere yapılan istihdam yığnağının belediye yönetimleri ve hazine üzerinde çok ciddi ve ağır bir maliyetinin olması kaçınılmaz görünüyor. İktidarı sürdürmek uğruna parti referanslı personel alımlarıyla oy toplama çabasına girişildiği görülürken, bunun faturası ve binlerce kişinin mağdur edilmesi, yeni bir sosyal yaranın oluşmasına zemin yaratacaktır.

14. İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun (İŞKUR) bir süredir ara verdiği kayıtlı işsiz sayısı ve işsizlik maaşı başvurularıyla ilgili verileri, gelen tepkiler üzerine yeniden yayınlamaya başladı.

Gerek kayıtlı işsiz sayısı gerekse her ay işsizlik maaşı almak için yapılan başvurulardaki artışlar seçim öncesi iktidarı zor durumda bırakınca, Şubat ayında İŞKUR bülten yayınına ara verdi. Ancak bu uygulamayla, gerçeklerin kamuoyundan gizlenmesine dönük tepkiler ve eleştirilerin yükselmesi, İŞKUR'u yeniden veri açıklamak zorunda bıraktı. Son olarak Mart ve Nisan 2019 rakamlarını açıklayan İŞKUR'un verileri işsizlikteki gerçek tablonun TÜİK'in ortaya koyduğundan çok daha kötü bir gidiş içinde olduğunu gösterdi. Hükümetin Nisan sonuna kadar yeni işe alınacaklar için vergi, SGK primi ve maaş desteği vaat etmesine karşılık gerek kayıtlı işsiz sayısında gerekse işsizlik maaşı başvurularında patlama yaşandığı görülüyor. İŞKUR'un mart bülteninde resmi kayıtlı işsiz sayısı geçen yılın aynı dönemine kıyasla yüzde 72,9 artarak 2 milyon 341 binden 4 milyon 48 bine fırladı, bir yılda 1 milyon 707 bin kişi arttı. İşsizlerin yüzde 31'i 15-24 yaş grubundakilerden oluştu. TÜİK'in Şubat 2019 itibarıyla 4 milyon 730 bin olarak açıkladığı işsiz sayısına karşılık, İŞKUR'un sadece kayıtlı işsiz sayısının Mart itibarıyla 4 milyon 48 bine ulaştığını açıklaması, resmi iş arama başvurusu yapmayan, iş aramaktan vazgeçen, İŞKUR'a başvurmayanlarla birlikte gerçek işsiz sayısının 5-6 milyona ulaştığının ipuçlarını içeriyor. Asıl dikkat çekici olan kayıtlı işsiz sayısındaki tırmanış, hükümetin seçim döneminde uygulamaya koyduğu maaş desteğine rağmen kaydedildi. Seçim teşvikiyle şubat, mart ve nisan aylarında yeni işe alınanların maaşının İşsizlik Fonu'ndan ödenmesine başlanmıştı. Maaş, sigorta ve vergi giderlerinin üç ay boyunca İşsizlik Fonu'nda ödenmesi, bugüne kadar tanınan en geniş kapsamlı istihdam teşviki idi. Ancak işverenler, bu cazip desteğe rağmen işçi almadığı gibi işten çıkarmalar artarak devam etti. Dolayısıyla ekonomide çarklar dönmüyorsa, üretim, satış, talep yoksa en büyük teşvikleri de verseniz bir işe yaramıyor. Çarpıcı bir diğer nokta işverenlerin kısa çalışma ödeneğine ilgisizliği. Kısa çalışma ödeneği; zor durumdaki işletmelerde çalışanların maaşlarının İşsizlik Fonu'ndan ödenerek işverenlerin istihdamı sürdürmelerini, işten çıkartmaların önüne geçilmesini hedefliyor.

İŞKUR'a kayıtlı işsizlere eğitim durumu itibariyle bakıldığında, yüzbinlerce lisans, yüksek lisans ve doktora mezununun işsizler ordusunda yer alıyor.

- 458 bin lisans ve 385 bin ön lisans mezunuyla birlikte üniversite mezunu İŞKUR'a kayıtlı işsiz sayısı 843 bin kişi.
- Yüksek lisans mezunu 17 bin 993 kişi ile doktora mezunu 789 kişi de iş bulma umuduyla İŞKUR'a kayıt yaptırmış görünüyor.

15. MB'nin son verileri bankalardaki döviz mevduatının 2 milyar dolar daha arttığını, TL'ye güvensizliğin ve dövize yönelme eğiliminin hız kesmeden sürdüğünü işaret ediyor.

Hükümet ve Merkez Bankası'nın art arda aldığı bir takım kararlarla hafif de olsa gerileme eğilimine giren döviz kurları 6 TL'lik dolar kuru seviyesinde bekleyişini sürdürürken, Cumhurbaşkanlığı kararıyla son olarak döviz alım-satımlarına yüzde 0,1 Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) getirilmesi de dövize talebi dizginleyemedi. Ekonomideki dolarizasyon tehlikesini azaltma çabalarına ağırlık veren ekonomi yönetiminin bu adımlarına karşılık bankalardaki yabancı para mevduatı yeniden yükseldi. Sadece bir haftada bankalardaki döviz mevduatının 2 milyar doların üzerinde artması, yatırımcıların, tasarruf sahiplerinin döviz satın almaya devam ettiğini, TL mevduatlardaki düşüşe karşılık döviz mevduatlarının artış göstermesi de TL mevduatlardan dövize geçişlerin olduğunu gösteriyor.

Geçmiş dönemde Bakanlar Kurulu kararıyla kaldırılan döviz işlemlerinde vergi kesilmesi uygulamasına yeniden dönülmesi ise aksine döviz yönelik eğilimi dizginleyemeyeceği gibi kambiyo serbestisiyle ilgili kaygı ve endişeleri büyütecektir. Bu karar, giderek ANAP iktidarı ve Turgut Özal'ın Başbakanlığı döneminde, 32 sayılı kambiyo rejimi kararında değişikliklerle yürürlüğe konulan serbesti öncesindeki döviz karaborsası, çifte kur (resmi ve karaborsa piyasa kuru), dövizin yastık altına girmeye başlaması, döviz işlemlerinin yasa dışı alanlara kayması risklerini beraberinde getirecektir. Özellikle yüklü miktarlardaki döviz alım-satımları ya da transferleri için tahakkuk edecek yüklü vergi tutarları, bu işlemlerin kayıt dışı alanlara yönelmesine, bavullarla döviz değiş tokuşuna kadar uzayabilecektir.